

הַלְבוּת תַּעֲנִית סִימָן תַּקְסָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יז]

תַּעֲנִית תְּלוּסָה⁽¹³⁾.

13) ואף שכתב השו"ע כאן שאינו יכול ללוות תענית חלום, מ"מ לענין תענית בערב יום כיפור, שכתב הרמ"א לקמן (סי' תרד ס"א) שאין מתענים בו אפילו תענית חלום, כתב המשגיב שם (ס"ק ב) שטוב שיתענה איזה יום אחרי יום הכיפורים.

[משנ"ב ס"ק טז]

או שָׁרָר סְעוּדָת מְצַנְהָה⁽¹⁴⁾.

14) וכן סעודה הנערכת לרגל סיום מסכת, כתב לעיל (ס"ק ט) שהיא בכלל דבר מצוה שעברו רשאי ללוות תעניתו ולפרוע ביום אחר.

וסעודת הנוכת הבית, כתב המג"א (ס"ק ה) בשם בשו"ת באר שבע (סי' עב) שבארץ ישראל היא נחשבת סעודת מצוה, משום ששם יש מצוה לחנכו, אבל לא בחוץ לארץ, ושלדעת הים של שלמה (בבא קמא סוף פ"ז) גם בחוץ לארץ אם נמנע לפני כן מלשותות בבית ומלנהוג בו קלות ראש, ועושה הסעודה לחנכו בדברי תורה ולדרוש בו מעין המאורע, הרי זו סעודת מצוה.

וסעודת אירוסין, כתב הרמ"א לעיל (סי' תקנא ט"י) שנחשבת סעודת מצוה. ולענין הסעודה שעושים בלילה שלפני החתונה, ראה מה שכתב המשגיב לעיל (סי' תקנא ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק יז]

וְאִין צְרִיךְ לִסְמַן יוֹם אֶמֶר צְבוּר נְהָ⁽¹⁵⁾.

15) ולענין הנהגים להתענות ב'שובבי"ם' ואירעו ראש חודש שבט וט"ו בשבט ביום ה', כתב הא"ר (סי' תרפ"ה ס"ק יא) שיתענו תמורתם בפרשיות ויקהל ופקודי.

[משנ"ב ס"ק יח]

לְאָכְלָה⁽¹⁶⁾ וְכוּ', מִתְּרִים לְאָכְל לְשִׁמּוֹת מְיָדָה⁽¹⁷⁾.

16) כאן כתב הרמ"א שמצוה לאכול בסעודת מצוה בעשרת ימי תשובה ואין צריך התרה, כי לא נהגו להתענות באופן זה, וכן כתב המשגיב לקמן (סי' תקפ"א ס"ק יט) בשם המג"א לגבי מי שאינו בריא ולכן רוצה שלא להתענות בהם. שאינו צריך התרה, אלא אם כן מתענה יותר ממנה שנהגו הציבור. אמנם, בשם הש"ך (י"ד סי' ריד ס"ק ב) כתב שם שצריך התרה, ולא אומרים שלא היה בדעתו שלא יתענה כשאינו בריא [וכן כתב גם בשעה"צ לעיל (סי' תצב ס"ק ז)], ובטעם הדבר כתב הש"ך שהרי בברית מילה וכדו' אין נוהגים להתענות, ולכן מתחילה כל המתענה דעתו שלא יתענה באופן זה, מה שאין כן החשש שמא לא יהיה בריא ואז לא יתענה לא עלה על דעתו מתחילה, ולפיכך כיון שנהג כבר בסתם להתענות, צריך התרה. ובשעת הדחק שאינו מוצא מי שיתיר לו, כתב בשעה"צ שם (ס"ק לג) שיתכן שרשאי להקל בדעת המג"א.

17) אבל אם הל' אחד מארבע הצומות בשבת ונדחה ליום ראשון, כתב לעיל (סי' תקט"ג ס"ק לו) שלא הותר לבעלי השמחה לאכול ולשותות אלא אחרי תפילת מנחה [וראה שער תשובה שם (ס"ק ז)

שאין צריך להמתין אלא עד חצות]. אמנם אם עדיין לא קיים את המצוה, צידד השערי תשובה (שם ס"ק ז) שימתין עד אחרי קיום המצוה, שמה תארע תקלה ולא יוכל לקיים את המצוה, ונמצא שביטל את התענית לדגום.

[משנ"ב ס"ק כ]

קְלִיל קְטִיטָה יוֹם ל"א, עֲצֵן שְׁמִי⁽¹⁸⁾ וְכוּ', בְּעֶקֶב שִׁשְׁתֵּי נְהָה קְעוּדָת קְרִית מִלְהָה⁽¹⁹⁾.

18) שכתב שם שבאופן זה יהיה הפדיון בשעת הסעודה, וכמו שכתב הש"ך (י"ד סי' ש"ה ס"ק יב) שמשום פירסום המצוה [שהוא טעם הסעודה, כמוכא בשו"ת תרומת הדשן (סי' רסט)] עדיף לפדותו אז, ולא ימתין לפדותו למחרת ביום התענית, משום שאז תדחה הסעודה רק בלילה שלאחר מכן, ולא תתפרסם המצוה על ידי קיום הסעודה בסמוך לה.

19) וממה שהותר לאכול בסעודת הברית ולא חזו אותה עד אחרי מנחה, דייק הכף החיים (סי' תקפ"ג ס"ק לא) שגם בערב שבת חייבים להשלים תענית זו עד הלילה.

[שעה"צ ס"ק כג]

דְּשִׁילָה קְטִיטָה נְרִי גִסְרָן סְעוּדָת מְצַנְהָה⁽²⁰⁾.

20) וכן לענין קביעת סעודה בערב שבת, כתב במשגיב לעיל (סי' רמט ס"ק יב) שמוותרת גם סעודה לפדיון הבן שלא בזמנו, כיון שכל שעה ושעה מוטל עליו לפדותו, והוסף בשעה"צ שם (ס"ק טז) שהוא ולא כדעת המג"א. וכן כתב הנשמת אדם (שבת כלל א ס"ק א) שהיא סעודת מצוה, ולכן נהגו בילנא על פי הוראת הגר"א שאם בערב פסח יש פדיון הבן שלא בזמנו, מותר לבסרות לאכול שם.

אכן, לענין השלמת התענית בתשעה באב נדחה, כתב לעיל (סי' תקט"ג ס"ק לח) שרק בפדיון הבן שבזמנו אין צריכים האב והסבן להשלים התענית, אבל אם הוא פדיון שלא בזמנו צריכים להשלים. ואפילו אם הל' יום ל"א בשבת.

[שעה"צ ס"ק כד]

אם נולד קָדָם שְׁקִיפָה עֲרִין שְׁעוֹר נְהָ אִינוּ⁽²¹⁾.

21) ומחמת חשש זה, ביאר בשו"ת טרע ביהודה (מהדורת י"ד סי' קפ"ז) את טעם המנהג שכתב הש"ך (י"ד סי' ש"ה ס"ק יב, והובא במשגיב (ס"ק כ) בשם המג"א) שאם יום ל"א הוא ביום תענית, אין פורים בליל התענית אלא דוקא ביום התענית, ואף על פי שמשום כך נרחיית הסעודה ללילה שלאחר מכן.

[משנ"ב ס"ק כא]

שְׁסַפְּךָ עֲצָמוֹ עַל הַמְּנִקָּה⁽²²⁾.

22) משמע מדבריו שלענין בה"ב מועיל המנהג ואין צורך לקבל התענית, אמנם בביה"ל לעיל (סי' תקט"ב ס"ב ד"ה שרגיל) הביא את דעת המרדכי שצריך לקבל תענית בה"ב, וביאר את דבריו בשני אופנים.

מד

הלכות העניית סיון תקסח

אם קנה (יד) תענית תלום אינו יכול ללוותו: הנה וכל-שכן שאינו יכול ללוות ולפרע תענית צבור (תי"ה סימן קט) הכל-כו היינו ירוסו). מיהו, תענית שני ותמישי ושני שנוהגים להתענות אחר פסח וסוכות, או (טו) אפילו בעשרת-ימי-תשובה, נארע בהם (טז) ברית מילה, (טז) [מ] [ז] מצוה (יח) לאכל ראין צריך התרה, (יט) כי לא נהגו (כ) להתענות בקהאי גונא. ודוקא קשאי-קלים שם, אכל אם שולחים לו לביתו אין לו לאכל. (כא) ואם קבל

שערי תשובה

צריך להסיר משום נדר, ולא פלבוש סימן טוב, ע"ש: [ק] מצוה. עבתי. רצון יגול פרקה שהקשה, דקל יום ל"א קשה לפה לא יצטרך קליל מ"ש הפרדן עם הסעודה קאחד, ע"ש, ולפעניד דמגניא סיל דע"פ מ"ש לעיל קשם השי"ד אין השעם קמ"ש קנגיל מרכב משיים דומניו ולא שליטו בלחה ל' י"ב תשצ"ג, אלא השעם משום פרסימי פלסא, ומעקרא ת"י סבר דער פרסומי בסעודה, ושוב סבב קשמעתי כ"י, וא"כ פרסום הוא גוף הסדיון ולכן עכ"פ א"א שיעשו שניהם בלילה, ולכן כתב המג"א שהפרדיון יהיה ביום והסעודה בלילה:

באר היטב

יום ב' אחר או על ה' אחר דהנה אחר שישלמינו מספר ימי נדרו שצ"ע עליה שפיר טצי למקבד כן, ט"ז, והא דאמרין דב' וד' הוי כיום זה, דוקא אם נדר להתענות בה"ב קשנה זו, אכל אם לא אמר בשעה זו לא מקרי יום זה, מ"א, ע"ש: (ס) מצוה. נ"ל דאם יודע לפני ר"ה שישאכל בין ר"ה ליו"כ על ברית מילה מחייב להתענות עוד יום א' לפני ר"ה, דהא מה"ט מתענין ד' ימים לפני ר"ה נגד ד' ימים שאוכלין, וכ"ש אם ארע מילה בוד' ימים שלפני ר"ה שמתענין יום א' נגדו, מיהו נ"ל אם ר"ה הוא ביום ה' הליפא אלא ד' ימים לפני ר"ה אי"צ להתענות יום א' קדם שבת, דמעקרא לא קבלו עליהו אלא להתענות בימי הפליחות ולא בימים האחרים, ופשוט דקשחל פריון הבן או שאר סעודה מצוה בה"ב או בעשרה ימים ג"כ מצוה לאכל, אכל כשאר תענית שצורכים סעודה אסור לאכל אפילו בסעודה מצוה, ואם חל פריון הבן קח"צ נוהגים לפרות הבן בימים התענית ולעשות הסעודה בלילה, ש"י קי"ד סימן ש"ה ס"ק יב. וכתב המ"א: אם חל יום זה, ל"א בשבת וכו' א' הוא תענית עשרת-ימי-תשובה, מאחר דהו"ו מצוה שלא בזמנה ויכול לדחותו יותר, לא מקרי סעודת מצוה וישאכל הסעודה בלילה, אכל בזמנה אסור לאכל כמ"ש. וצ"ע קשמענין כ' סיון אם ספר לאכל על סעודת מצוה, מיהו כע"כ א' חל בע"ש והנה מילה וצנה הרב לאכל מקני שלא יצאנו אנשים שילכו בלילה, ופשוט דקשחל קמ"ש על התענית אינו תענית קלל וספר אח"כ לאכל ולשחות אפילו בביתו, מיהו קדם הסעודה נ"ל דאסור לאכל בביתו, ומיהו הפעול-ברית ספרים לאכל סיד ד"ש שלקם הוא, מ"א. וצ"י סימן תקנט ס"ק טו משי"ש:

באר הלכה

סוף פון שכתחלת קפלה לא פרי היום, וכמו שכתב המג"א אברהם פסח"י קטן ה' והמילא כשאכל אחר תעניתו של אותו היום וספר לאכל עוד וחיב לצום יום אחר שלם. וסמ"ע ארם בקלל קלב אות ל בסב דש פוקים דכין דקבלו טו כיום זה מצוה: (ז) מצוה וכו'. ואין צריך (כ) לפני יום אחר עביר זה: (יח) לאכל. ופשוט דבמקום דמותר לאכל על הסעודה (כא) אינו תענית קלל ומותר אחר-כך לשתות ולאכל אף בביתו, ומיהו, קדם הסעודה אסור לאכל ולשתות בביתו; מיהו, הפעול-ברית ספרים לאכל ולשתות מקדי, דיוס-טוב שלקם הוא, ובספר אליה רבה מסתפק, דאפשר דדוקא אחר תפלת המנחה, עין שם: (יט) כי לא נהגו וכו'. ואם יודע לפני ראש-השנה שישאכל בין ראש-השנה ליום-ההפודים על ברית מילה או שארי סעודת מצוה, (כ) מחייב להתענות עוד יום אחד לפני ראש-השנה, דהא מהאי טעמא מתענין ארבעה ימים לפני ראש-השנה, נגד ארבעה ימים שאוכלין, וכל-שכן אם ארע הסעודת-מצוה בארבעה ימים שלפני ראש-השנה, שמתענין יום אחד נגדו; אמנם אם ראש-השנה הוא ביום תמישי, הליפא אלא ארבעה ימים לפני ראש-השנה, אין צריך להתענות יום אחד קדם שבת, דמעקרא לא קבלו עליהו אלא להתענות בימי הפליחות ולא בימים האחרים: (כ) להתענות וכו'. ואם חל יום זה ל"א של לר"ה בנו בשבת, שצריך לעשות הפרדיון ביום ראשון, דהוא פריון שלא בזמנו, מסתפק המג"א אברהם אם הוי סעודת מצוה ומותר לאכל לשחל בעשרת-ימי-תשובה או לא (ואינו דומה לברית מילה, דהוי סעודת מצוה אף שלא בזמנו, דהקם כל שצמא ושעמא זמנה הוא קדי שלא יהיה ערב, מה שאין פן לענין פריון הבן). ועל-פן מצד דיעשה הסעודה אחר-כך בלילה ונדגול מרכבה כתב דטוב יותר (כ) שיעשה הפרדיון והסעודה קליל מוצאי-שבת, עין שם. וכתב המג"א אברהם, דכל זה דוקא בקהאי גונא, אכל בשאר תענית שגורכים סעודה אסור לאכל אף בסעודת מצוה; ועל-כן אם חל פריון הבן ביום תענית-צבור, אף שנוהגים לדחותו ביום התענית, הסעודה אין עושה ביום כי אם אחר-כך בלילה [מ"א]. ובהגהת חס"ס ספר מצד דאף קנה (ס) יצשה הפרדיון והסעודה קליל בניסח יום ל"א, עין שם: עוד כתב המג"א אברהם: צריך עיין קשמענינים כ' סיון במלכות פולין, אם מותר לאכל על סעודת מצוה דאפשר דהוא בקלל שאר תענית-צבור דאסור, וכו' [ל], ומיהו, בזמננו על-פי הרב עושין כל הסעודות (ס) בלילה; ומיהו, בעם אחד חל כ' סיון בערב-שבת והנה סעודת ברית מילה: (כ) וצנה הרב לאכל ביום (כו) מפני שלא יצאנו אנשים שילכו בלילה. דבעיר שאין מתענין כ' סיון ויש שם אנשים ממקומות שמתענין, אם צריכין להשלים למען ספרים לאכל אפילו בקל הימים [ח"א]: (כא) ואם קבל עליו וכו'. רוצה לומר, דכל זה דוקא קשלא קבל עליו התענית, אלא שסמך עצמו על המנהג: או שיענה אמן קשמברכין שני ותמישי ושני, דאז לא קבל עליו בנגד ואם רצה שלא להתענות בשאי, ולכן אפילו לא יודע שמתענין אותו לסעודה והתחיל להתענות, מקל מקום ספר לאכל בסעודת מצוה, אכל אם קבל עליו התענית במעקה, שצשה יותר ממהני, צריך לקום ולהתענות אף בסעודת מצוה [לבוש]. ודעת המג"א אברהם (כו) ואיזה אחרונים, דאף קשקבל עליו במעקה ספר בין שקבלהו היה עבור המנהג, ורמ"א מקרי כמי שאינו מתענה כל שני ותמישי ושני או כל עשרת-ימי-תשובה אלא שמתענה יום או יומים, ונמצא דזה צריך מדינא לקבל במעקה, ודינו קאלו מתענה באמצע השנה, שצרי אינו תלוי במעקה, ועל-פן חיב להתענות, והנה מהגר"א משמע שספרם בהלבוש, ומקל מקום נראה דבזה יכול ללוות ולפרע תענית אחרת, דבלאו הכי יש כמה ראשונים דסבירא להו דאפילו באומר הרעין מקבל להתענות למחר, יכול

שער הציון

(יח) סמ"ע ארם וכו' א: (יט) מג"א אברהם וכו' א: (כ) פרי-מגדים וכו' א: (כא) מג"א אברהם: (כב) מג"א אברהם: (כג) ומהו אפילו אם נחמיר פדיו השני שהבאנו שם המג"א אברהם בסעודת-קשן שאחר זה, הכא בתנאי שרי דהוא ליל ל"ב ואין טעם לחשב קלל, עין שם. אמנם אין צריך לכל זה, דהטור וקציעה וכן בספר בית-מאיר מסיק דשלא בזמנה הוי גס-כן סעודת מצוה: (כד) ועל-כן מותר לעשות ביום, וכן כתב החי"א: (כז) ומיהו, יהיה נזהר שיהיה לאחר שישלם מלידתו על-כ"פ-ימים כ"ט ימים וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים, ולפעמים אם נולד קדם שקיעה צדיו שער זה אינו: (כח) ובגליל-ברית בעצמם, מסתפק בבית-מאיר, דאפשר דמותרים לאכל מיד אחר תפלת המנחה: (כט) דמסתבר דבקהאי גונא בתנאי לא קבלו עליהו: (ל) משה"א אפרים וכלכה פרדיו:

תרגום: 1 יום השנה לקטירה.

הלכות תענית סימן תקסח

עליו התענית (ט) במנחה, צריך להתענות (הג"מ פ"א, ו) ואמר שם מצטער הרבה (כב) בתעניתו (כג) *יכול לפדותו (י) (כד) במנוח, והוא הדין באנס אחר (הרא"ש בשם הראב"ד ורבינו ירוחם ג"ח ח"א); ונראה, ונראה (כה) בקבל עליו תענית בעלמא, אבל אם קבלו רבו גדר, צריך לקנס נדון: ג (כו) 'מי ששנדר להתענות סף תעניות, (כז) יכול (יא) לרחוקם (כח) עד זמות חתרף (כט) (יכול ללות יום ארוך ולשלם יום קצר. דכל אחד מקרי יום) (פסקי מהרא"י סימן ס' חנמ"ד): ד' ה"ש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים יש להשוותם (יג) לארבעים תעניות שאינם רצופים: הגה ויש אומרים, בדאנס חלש סני לו בשני ימים רצופים, אבל אדם בריא (ל) שלשה ימים (הגהות מהניגים בשם מהרי" ברוך), ונראה לי דכל זה לא מקרי אלא במי שמתחייב לצום ארבעים ימים שאינו רצופים (לא) מכה (יג) משוכה פרי להצטער, ואז משוינן האי צער להאי צער, ועל פיצא בזה נאמרו דינים אלו בדברי האחרונים ז"ל, אבל מי שנדר לצום ארבעים יום, (לב) צריך לקנס מה שנדר, ולא גרע מיום זה דאינו לזה ופורה, ואפילו למאן דאמר דאפילו יום זה לזה ופורה, (לג) תקא מודה דצריך לקנס נדון: ג' לשון ארבעים יום (לד) שלפני (יד) יום-כפוד שמתענים לזכר עלות משה בחר, (לה) שמי שקבל עליו, שאין להם תשלומין בשנים או שלשה ימים רצופים: ה' המתענה תענית חלום ביום-טוב או בחלו של מועד (לו) או בראש-החדש או בתקנה ופורים (לי) *או בערב יום-הכפורים, צריך (לט) למיתב תעניתה כדין

ז קב"י מהרי"ו
א"ת"ל סימן ס'
והנהגה סודית סוף
פרק ה' דבבא מציעא
ה שם בפכ"ט
ט נהגהו שמתו פרק
א ט"ל הלכות תענית
מקב"א ה"ל דבבא מציעא
ראשית תענית י"ח

באר הט"ב

כ"ז תעניות, דיום ראשון הוי תענית א' ואח"כ עולה כל שעה ליום א', ושעה לאו תנא, דתענית השעה בקלה, ט"א: (יג) השוכה, ומי"ט טוב יותר שיצוים כפורים, שבכל עת יתה לבו נקנע וקרי וקרי וקרי נדון סמיה, ט"א: (לז) י"כ. ויחזיק להתענות אחר ט"ו פאב ולא תענה בשבת וי"ח, ע"ה, ט"א: (טו) למיתב, והמתענה בריח ניסן או בריח אב תענית חלום איצ' למיתב תענית לתעניתו, דתא י"א דמצוה להתענות כמיש סימן תקפ"ג, מ"א, וכ"כ בסימן ח"ה, ע"ש:

משנה ברוחה

ללות ולפריצ' (כב) בתעניתו, ה"גו (כח) בתענית יחיד, אבל תענית שגוררים הצבור לא מקנין פדיון, אם לא שיתקנו בן הצבור: (כג) יכול לפדותו וכו'. משום דאמרו דקמא (כט) דאדעתא דהכי קבל, דתענית נחשב לצדקה²², וכינן שנותן דמי חלבי' וזמנו לצנינים יצא: (כד) במקומו, וישעיר הפדיון, (ל) העשיר לפי עשרו, דהשעם משום ששקל צער המנוח נדר צער התענית, ועל"כ בכל אחר לפי מה שהוציא: (כה) בקבל עליו תענית בעלמא, ורצה לומר, ולא יחד בשעת הקבלה לאיתו יום, דכיוצא שצאמר אז דברתי בהעמית לקמך, דינו פנודר ליום זה, וכנ"ל בסעיף ב', וענין בביאור הלכה: ג (כו) מי שנדר להתענות וכו', והוא הדין (ל) מי שנתחייב להתענות מכת משוכה: (כז) יכול לרחוקם וכו', רצה לומר, אף דהנדר היה בימי הקנין מפל מקום שרי לרחוקם, (לג) אחרי שלא התנה שיהיו התעניות בימי הקנין²³: (כח) עד זמות חתרף, ע"ז מגן-אברהם דיני דקא בגאנס, שאינו יכול לקנס תקף, אבל בלאו הכי אינו רשאי לרחוקם, דתלשינן שפא נמח, אם לא שהיה וכן מוצט עד זמות

(ט) במנחה, ע"מ"א: (י) במנוח, ושעורו למן י"ב פשיטין שהם מטבע ויחיד, לבוש, וישעיר יתן לפי עשור, ט"א: (יא) לרחוקם, ונראה לזמן מועט, דתלשינן שפא נמח, מ"א, ע"ש: (יג) לכו', דהתענים ג' ימים וג' לילות נהגים להתענות עוד ב' שעות בליל ד' שיהיה ע"ד שעות, סימן לדבר: שוכה ישראל ע"ד ה' אלתרף, והאקלים בתחלת הלילה לא הפסידה, שהיא פנודר יחיד, מ"מ, והתענה ב' ימים ותענה שעה א' בלילה ונפסיק ניכ' שעה א' מבע"ה, דתו כמו

באור הלכה

חייב להשלים, ואינו יודע ענין לו זה: * יכול לפדותו במקומו וכו', בקבל עליו תענית בעלמא, ע"ז ברא"ש בשם הראב"ד דאמרו דעת הוא דאדעתא דהכי קבל, ימה שאמרו לזה ופורה, ה"גו רבו תלוי הדבר, אם רצה יתן המורה לעניים ולא יתענה ואם רצה יפרע תעניתו, עד כאן בדבריו, ונראה לעניות דעתי דאין לנו למקל בזה רק על"פי הטעמים המבארים לעיל שיכול ללות ולפרע, דה"טו בקבל עליו תענית סתמא, אבל באומר תריני תענית לקמך, דאז קמא לן דאינו לזה ופורה משום דה"טו יום זה, וכל שכן דאינו יכול להתלפו במקומו, ואף להתרבותי' קמדי שרי, ה"גו משום שהוא סבירא לה דאפילו ביום זה: יכול ללות, אבל לדין דקמא לן דכ"ח יום וכן באומר תריני בתענית לקמך אינו יכול להתלפו ליום אחר, ובנדאי הוא הדין בקמון אינו יכול להתלפו, ואחר כך מצאתי בבאור הגר"א במקומו על דין זה ומוכח כמו שכתבתי, ולפי זה פשוט דבארצי"ט וכל שכן בתענית חלום אינו יכול לפדותו במקומו²⁴: * או בערב יום-הכפורים וכו', ע"ז לעיל בסימן רפח במשנה ברוחה פ"ח קט"ז ח' דמי ששעה לו תענית יכול לקנע על דעת הש"ו ושאר אחרונים דאמרו שצריך ליום הכפורים אין צריך שוב להתענות דיום הכפורים פ"ח לו, ואפילו בשאר תענית חובה ג"כ יום יש לקנע במקום הדמק על דברי המקלח:

התורה²⁵, וכן פסק במתנהגים אפרים הלכות נדרים סימן טו דצריך לקנס מדי, (לג) אף אם הנודר עצמו אימרו שבלב' היה שלא לעשותם מדי, פשיטא דאמרו מה שבינו לבין קנין: (כט) יכול ללות וכו', ה"גו במה דאיתא לעיל בסעיף ב' דלזה ופורה: ד' (ל) שלשית ימים²⁶, ונהגים (לד) להתענות עוד שני שעות בליל רביעי, שיהיה ע"ד שעות, סימן לדבר: שוכה ישראל ע"ד ה' אלתרף; והאזכרים בתחלת הלילה לא הפסידו, שהיה פנודר 'תסד', והמתענים שני ימים רצופים, טוב שיתענו שעה אחת בלילה שאחר התעניות, ונפסיקו גם בן שעה אחת מבעוד יום וה"טו קדם התחלת התעניות, דאז יתעב כמו כ"ז תעניות²⁷, דיום ראשון הוי תענית אחר, וישעיר לאו נקנע וקרי וקרי נדון סמיה ויהי וקרי נדון ג' (לא) מכת תשובה, ה"גו מכת תקוני השוכה הטבאר בספרים²⁸, ומפל מקום טוב יותר שצוים מתענים, שבכל עת יתה לבו נקנע וקרי וקרי נדון ג' (לב) צריך לקנס מה שנדר, ע"ז בברייתא מנודים שמתפסק לתפך, אם נדר להתענות שני ימים רצופים אם יכול לשנותם לצום ארבעים יום שאינם רצופים, ע"ז שם: (לג) תקא מודה, דהתם אדעתא שיצטער לא קבל עליו ולכן יכול ללות, מה שאין בן תקא דסוף סוף יצטער, לכן צריך לקנס מה שקבל עליו וד"מ]: (לד) שלפני יום-הכפורים, ויחזיק להתענות (לס) אחר ט"ו פאב, ולא יתענה בשבת וראש-החדש, (לו) ואותם התעניות שמתענים למספר ארבעים יום אין צריך להשלים, ומהתענה אין צריך לקבל תענית לכל יום בפני עצמו, אלא יכול לקבלם בפעם אחד בעת שמתחיל: (לה) שמי שקבל עליו, ואפילו לא אמר רבך נדר (לי) רק בקבלת תענית בעלמא: ה' (לו) או בראש-החדש, ונראה דהמתענה תענית חלום בראש-החדש ניסן²⁹ או בראש-החדש אב דאין צריך למיתב תענית לתעניתו, דתא יש אומרים דמצוה להתענות פס, כמו שכתוב סימן תקפ"ג (לו) או בערב יום-הכפורים³⁰, ונראה ה"גו ימים, דהא שאר ימים שאין אומרים תעניתו, כחדש ניסן ולי"ג בעומר וט"ו באב ושבת

שיעור הצי"ח

(כח) ח"מ"א, וכן משמע ברובו יתום: (כט) אחרונים: (ל) מגן-אברהם: (לא) פוסקים: (לב) אבל אם אמר שקבל על עצמו להתענות בימי הקנין, פשיטא שאינו יכול לרחוקם לימי חתרף, דתו ביום זה: (לג) פ"מ"א, ומשמע מלשנון לימי הקנין של שנה אחרת, יכול לרחוקם, ויש לענין בדבר: (לד) פתחי-תשובה: בשם פ"פ"ג דוד: (לז) אחרונים: (לח) מגן-אברהם בשם ע"ה: (לו) משה אפרים בסימן תקפ"א: (לז) מגן-אברהם בשם דברי-ישיה:

התורה²⁵, וכן פסק במתנהגים אפרים הלכות נדרים סימן טו דצריך לקנס מדי, (לג) אף אם הנודר עצמו אימרו שבלב' היה שלא לעשותם מדי, פשיטא דאמרו מה שבינו לבין קנין: (כט) יכול ללות וכו', ה"גו במה דאיתא לעיל בסעיף ב' דלזה ופורה: ד' (ל) שלשית ימים²⁶, ונהגים (לד) להתענות עוד שני שעות בליל רביעי, שיהיה ע"ד שעות, סימן לדבר: שוכה ישראל ע"ד ה' אלתרף; והאזכרים בתחלת הלילה לא הפסידו, שהיה פנודר 'תסד', והמתענים שני ימים רצופים, טוב שיתענו שעה אחת בלילה שאחר התעניות, ונפסיקו גם בן שעה אחת מבעוד יום וה"טו קדם התחלת התעניות, דאז יתעב כמו כ"ז תעניות²⁷, דיום ראשון הוי תענית אחר, וישעיר לאו נקנע וקרי וקרי נדון סמיה ויהי וקרי נדון ג' (לא) מכת תשובה, ה"גו מכת תקוני השוכה הטבאר בספרים²⁸, ומפל מקום טוב יותר שצוים מתענים, שבכל עת יתה לבו נקנע וקרי וקרי נדון ג' (לב) צריך לקנס מה שנדר, ע"ז בברייתא מנודים שמתפסק לתפך, אם נדר להתענות שני ימים רצופים אם יכול לשנותם לצום ארבעים יום שאינם רצופים, ע"ז שם: (לג) תקא מודה, דהתם אדעתא שיצטער לא קבל עליו ולכן יכול ללות, מה שאין בן תקא דסוף סוף יצטער, לכן צריך לקנס מה שקבל עליו וד"מ]: (לד) שלפני יום-הכפורים, ויחזיק להתענות (לס) אחר ט"ו פאב, ולא יתענה בשבת וראש-החדש, (לו) ואותם התעניות שמתענים למספר ארבעים יום אין צריך להשלים, ומהתענה אין צריך לקבל תענית לכל יום בפני עצמו, אלא יכול לקבלם בפעם אחד בעת שמתחיל: (לה) שמי שקבל עליו, ואפילו לא אמר רבך נדר (לי) רק בקבלת תענית בעלמא: ה' (לו) או בראש-החדש, ונראה דהמתענה תענית חלום בראש-החדש ניסן²⁹ או בראש-החדש אב דאין צריך למיתב תענית לתעניתו, דתא יש אומרים דמצוה להתענות פס, כמו שכתוב סימן תקפ"ג (לו) או בערב יום-הכפורים³⁰, ונראה ה"גו ימים, דהא שאר ימים שאין אומרים תעניתו, כחדש ניסן ולי"ג בעומר וט"ו באב ושבת

הַלְבוֹת תַּעֲנִית סִימָן תַּקְסָה

ביאורים ומוספים

קעג, מובא כאן בגליון השר"ע) שנראה שאינו מועיל לעלות למנין מ' תעניות (שאותן צריך לצום בשלמות, כגון בועל נדה, שצריך לצום כן על פי דברי הרוקח שכל דבריו דברו קבלה, אלא מועיל רק בתוספת, והיינו אם כבר התענה מ' יום ורוצה להשלים למנין ס"ד תעניות כדי להתכפר, כפי המובא בספרי המקובלים האחרונים, יתענה ברציפות את שני הימים האחרונים מארבעים הימים, שאז יש בידו עוד כ"ו תעניות שהן בסך הכל ס"ד תעניות. [אכן, ראה בענינים אלו מה שנכתב בשער רוח הקודש דרוש ג].

[משנ"ב ס"ק לא]

הָיָנו מְפָחַת תְּקוּנֵי תְּשׁוּבָה הַמְבָאָר בְּסִפְרֵינוּ⁽²³⁾.

30) ובענין תעניות וסיגופים לשם תשובה, כתב באגרת הגר"א שראוי לאדם ליסר עצמו על ידי שמרגיל עצמו בשתיקה וירסן את תאוותיו, ומועיל בזה יותר מכל תעניות וסיגופים שבעולם. והגר"א קינבסקי הביא (קריינא דאגרותא ח"א עמ' קפב אות קטז) מדברי הגר"א, שהדבר המועיל יותר מכל עינויים וסיגופים לבפר על חטאיו, הוא שיעסוק בתורה ובגמילות חסדים ובוה יכופר עוונו.

וענין זה של תעניות וסיגופים לשם תשובה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' שלד ס"ק כו) שאינם קבועים לכל אדם, וגם לא בכל דור ולא בכל הזמנים, ונראה שצריכים לומר לבעל תשובה שהוא בעל דעת, שעליו להאמין באמונה שלימה שהקב"ה מחיל וסולח לכל השבים אליו באמת, ויחד עם צערו על העבר צריך הוא להודות ולהלל לה' שנתן לו לב מבין לשוב אליו באמת.

[משנ"ב ס"ק לו]

תַּעֲנִית חָלוֹם בְּרֵאש־חֲדָשׁ נִסְתָּי⁽²⁴⁾.

31) וכן התן שיום חופתו בראש חודש ניסן, כתב הרמ"א לקמן (סי' תקעג ס"א) שמתענה בו, מפני שהוא אחד הימים שמצוה להתענות בהם.

ואם היה ערב ראש חודש ניסן בשבת והתענה בה תענית חלום, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רפח ס"ק ז) בשם המג"א שרשאי למחרת בראש חודש להתענות תחת מה שהתענה בשבת, אמנם כתב שם שהתוספת שבת חלק על כך, ומשום שלגבי מי שאינו רגיל להתענות בתעניות צדיקים ואירעה לו צרה, כתב המג"א (ריש סי' תקפ) שלא יתענה על צרתו בראש חודש ניסן, כיון שתמיד הוא נהג בו איסור תענית, ואם כן הוא הדין שאין להתענות בו תחת מה שהתענה בשבת. אכן, במשנ"ב לעיל (סי' חכט ס"ק יא) כתב בסתם בדעת המג"א שרשאי להתענות בו תחת התענית בשבת, וכן לענין מי שאירעה לו צרה, כתב לקמן (סי' תקפ ס"ק א) בדעת המג"א שלא יתענה בו כיון שאינו רגיל בכך.

[משנ"ב ס"ק לז]

א' בְּעֶרְבַת יוֹם הַפְּסוּקִים⁽²⁵⁾.

32) וראה דעת הרמ"א לקמן (סי' תרד ס"א) שאסור להתענות בערב יום הביפורים אפילו תענית חלום, ומי"מ מי שמחמת החלום מתירא לנפשו ורוצה להתענות, כתב המשנ"ב שם (ס"ק ב) שיתענה עד הסעודה המפסקת, שהרי מן הדין די לאכול בו פעם אחת.

[משנ"ב ס"ק נג]

דַּתְעִינִית נְחָשֶׁב לְצִדְקָה⁽²³⁾.

23) ואף מי שמתענה, מבואר בגמ' (ברכות ו, ב) שבתענית ציבור עיקר קבלת השכר היא עבור הצדקה שנותנים לפרנסת העניים שהתענו באותו יום, וכתב המטה משה (אות תשנה) סימן לדבר, שיתענית היא אותיות 'תת עני'. וכן בהפטר, כתבו התוס' (מגילה כא, א ד"ה הקורא) שמפטירים 'דרשו ה'" דוקא בתפילת מנחה ולא בשחרית, משום שנאמר בה (ישעיה נ"א) "שמרו משפט ועשו צדקה", ולפי המבואר בגמ' בברכות (שם) שאגרא דתעניתא צדקה לעת ערב, משום כך נכון לאומרה לעת ערב אחר שנתנו צדקה. [והוסיף האלף למוטה (סי' תרב ס"ק ח) שבפסוק זה מרומז "צום" בר"ת למפרע].

[משנ"ב ס"ק נד]

בְּכָל אֶחָד לְפִי מָה שֶׁהוּא⁽²⁴⁾.

24) וכתב הרמ"א לעיל (סי' שלד סכ"ו) שהוא שיעור י"ב פשיטים לצדקה, וביאר במשנ"ב שם (ס"ק פא) שזה השיעור הפחות אם מתאפשר לו, והעשיר יוסיף לפי עושרו. ושיעור י"ח פשיטים [שנתחייב לתת לצדקה מי שהתחייב קרבן חטאת], כתב השו"ע הרב (שם סכ"ח) שהוא שיעור סלע של תורה, ושיעור הסלע בזמנינו הוא 17 גרם כסף (מידות ושיעורי תורה פכ"ב סי"א), נמצא ש"י"ב פשיטים הם כ-11.333 גרם כסף.

[ביה"ל ד"ה יסל]

תַּעֲנִינִית חָלוֹם אֵינוֹ יָכוֹל לְפָדוּתוֹ בְּמִמּוֹנָיו⁽²⁵⁾.

25) אמנם לענין עברות ומיניקות, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רכ ס"ק ד) בשם הפמ"ג שאין להורות להן להתענות תענית חלום, אלא יפדו התענית בממון.

[משנ"ב ס"ק נז]

שְׁלֵא הִתְנָה שְׂקִי הַתַּעֲנִינִים בְּיַמֵּי הַקִּיּוֹן⁽²⁶⁾.

26) ואף שמי שהתחייב לעשות דבר אך לא פירש מתי, כתב הריטב"א (כתובות קא, ב ד"ה הנושא, הובא בב"י חו"מ סי' מב ס"ט) שעליו לעשותו בזמן הבא ראשון, ביאר הערך שי (חו"מ שם ד"ה בפסח) שדוקא בדבר שבין אדם לחבירו אינו יכול לומר שאין דעתו על הזמן הראשון, הואיל והדבר תלוי בדעת מי שהתחייב כלפיו, אבל נדר הוא בין עצמו לבין קונו, ואם ידע שלא התכוון לזמן הראשון דוקא, רשאי לדחותו.

[משנ"ב ס"ק נח]

אם לא שהוא זמן מועט צד ימות הַתְּחַרְף⁽²⁷⁾.

27) ושיעור זמן מועט, כתב המחצה"ש (ס"ק יג) ששלושים יום דאי כבר נחשבים זמן מרובה.

[משנ"ב ס"ק ל]

שְׁלֵשָׁה יָמִים⁽²⁸⁾ וכו', דָּאָז נְחָשֶׁב כְּמוֹ כִּיּוֹ תַּעֲנִינִים⁽²⁹⁾.

28) ואם מתענה שלושה ימים ממוצאי השבת, כתב הרמ"א לעיל (סי' רצט ס"ז) שישמע הברלה מאחר, ואם אין לו מי שיברול עבורו, יבדיל בשבת מבעוד יום. [וראה במשנ"ב שם (ס"ק ב) מזה הדין כשמתענה שני ימים ועני לילות ממוצאי שבת].

29) ומה שנחשב לכ"ז תעניות, כתב בשו"ת חתם סופר (או"ח סי'

